

7.5.2018

Asia/45

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunta 28.11.2017 § 261

HEL 2017-006402 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Väestön ikääntyminen

Vuonna 2030 maassamme on Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan noin 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta asukasta. Ikärakenteen muutos on erittäin nopea ja se vaikuttaa suoraan asumiseen. Viimeisimmän väestöennusteen mukaan myös Helsingin väestön ikärakenne tulee muuttumaan merkittävästi seuraavien vuosikymmenien aikana. 65-74-vuotiaiden määrä on jo useita vuosia ollut jyrkässä kasvussa, ja heidän määränsä tulee kasvamaan vuoteen 2020 mennessä. Ikäryhmään 75-84 kuuluvien määrä tulee kasvamaan yli 60 % nykyisestä 2020-luvun loppuun mennessä. Jyrkin kasvuvaihe ajoittuu vuosille 2018-2027. Yli 85-vuotiaiden määrä tulee vuoteen 2040 olemaan ennusteen mukaan lähes 2.5-kertainen nykyiseen verrattuna.

Väestön ikääntyminen asettaa erityisvaatimuksia asumisen suunnittelulle erilaisten muistisairauksien ja muun palvelutarpeen kasvaessa. Asuntokanta muuttuu hyvin hitaasti ja siksi on tärkeää, että tulevaan muutokseen varaudutaan ennakolta.

Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

Viime vuosina valtion asuntopolitiikan yhtenä keskeisenä painopistealueena asunnottomuuden ehkäisemisen ohella on ollut ikääntyneiden asuminen. Ympäristöministeriön johdolla on poikkihallinnollisena yhteistyönä laadittu Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013-2017. Valtion asuntopoliittisin toimenpitein on pyritty varmistamaan, että ikääntyneet voivat asua turvallisesti kodeissaan mahdollisimman pitkään toimintakyvystä tai varallisuudesta riippumatta.

Hyvät asuinolot myöhentävät ja jopa ehkäisevät siirtymistä palvelu-asumiseen ja kalliiseen laitoshoitoon. Ikääntyneiden asumisen kannalta erityisen tärkeää on kehittää asumista paikallisista lähtökohdista ja osallistaa ikääntyneet asumiseen ja elinympäristöihin liittyvään suunnitteluun ja päätöksentekoon. Kunnilla on merkittävä rooli asumisen yhtei-

söllisyyden ja toiminnan ohjaamisessa ja kehittämisessä. Helsingin kaupungin Stadin ikäohjelma on ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista säädetyin lain mukainen toimeenpanosuunnitelma Helsingissä. Tavoitteena on kehottaa ikääntyneiden asumista ja lisätä kotona asumisen mahdollisuuksia sekä lisätä ikääntyneiden mahdollisuuksia liikkumiseen, liikuntaan ja arkiaktiivisuuteen.

Käynnissä oleva Sote -uudistus hakee vielä lopullista muotoaan, mutta lähtökohtana on, että vastuu sosiaali- ja terveystalvvelujen järjestämisestä siirtyy kunnilta maakunnille. Ikääntyneiden kohdalla tämä tarkoittaa, että asumistalvvelut, laitoshoidon ja kotitilvvelut järjestäisi jatkossa maakunta. Kuntien tehtävänä on edelleenkin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ja tässä roolissa kunnat huolehtivat myös tulevaisuudessa ikääntyneiden asuinolojen parantamisesta.

Yhteisöllisyys ikääntyneiden asumisessa

Asumisen yhtenä vaihtoehtona ovat yhteisöasuminen ja muunlaiset yhteisöllisyyttä tukevat asumisen muodot. Ikääntyneille yhteisöllinen asuminen tarjoaa vaihtoehtoon turvalliseen ja mielekkääseen asumiseen. Yhteisöllinen toiminta edistää osallisuutta yhteisössä, lisää sosiaalisia kontakteja ja vähentää yksinäisyyden ja turvattomuuden tunnetta.

Yhteisöllisyyden synnyttäminen pohjautuu uudenlaisille toimintatavoille sekä aidolle yhteistyölle asuinalueiden asukkaiden ja julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, eikä se välttämättä vaadi suuria investointeja. Asuinalueen yhteisöllisyyttä voidaan lisätä mm. avaamalla palvelutalvvelojen yhteistiloja ja toimintaa muille asukkaille ja toimijoille.

Yhteisöllisiä asumisratkaisuja Helsingissä

Helsingissä yhden mahdollisuuden ikäihmistien yhteisölliseen toimintaan tarjoavat kaupungin eri alueilla sijaitsevat Helsingin kaupungin monipuoliset palvelukeskukset. Palvelukeskukset tukevat toiminnallaan kotona asuvia ikääntyneitä ja tarjoavat ympärivuorokautista palveluasumista. Palvelukeskusten läheisyyteen on rakennettu ikäihmisille suunnattuja kaupungin vuokra-asuntoja ja näitä pyritään edelleen lisäämään.

Ikääntyneiden itsenäistä asumista voidaan tukea myös kaavoituksella ja tontinluovutuksella. Esimerkiksi Helsingin Jätkäsaareen kehitetty Sukupolvien kortteli tarjoaa asumista ja palveluita kaiken ikäisille. Palvelukorttelit yhdistävät erilaisia asumismuotoja, kuten yhteisöasumista, itsenäistä senioriasumista ja palveluasumista. Palvelukorttelissa asuvat voivat hyödyntää korttelin lähitalvveluja, kuten ruokailu- ja siivoustalvvelu-

luja sekä liikunta- ja virkistysmahdollisuuksia. Palvelukortteli voi olla yksittäinen rakennus tai verkostomainen kortteli, jossa hyödynnetään paikallisten toimijoiden palveluita ja olemassa olevaa asuntokantaa.

Suomessa nopeimmin näyttävät lisääntyvän vapaamuotoiset yhteisöllisen asumisen muodot, joissa rakennuttajana ja toimijana on joko yhdistys tai yleishyödyllinen yritys, esimerkiksi Aktiiviset Seniorit ry, jonka tehtävänä on ikääntyneiden asumisen kehittäminen. Yhdistys on toteuttanut tähän mennessä kaksi omaa rakennushanketta, As Oy Hgin Loppukirin Arabianrantaan ja as Oy Hgin Kotisataman Kalasatamaan. Näissä taloissa asukkaat omistavat asunto-osakkeensa. Aktiiviset Seniorit ry on jättänyt Helsinkiin tonttihakemuksen jo kolmannelta ikääntyneiden yhteisöllisestä kerrostalosta.

Lisäksi asuinalueilla on erilaisia kolmannen sektorin toimijoita ja eriasenteisia kokeiluja, jotka mahdollistavat ikääntyneen kotona asumista. Näiden toimintaa tuetaan esim. Veikkaus Oy:n varoista. Ruotsissa on hyviä kokemuksia kokeiluista, joissa kaupungin vuokra-asuntoyhtiö tarjoaa ikääntyneille yhteisöllistä asumista. Hyviä malleja löytyy myös Tanskasta ja Hollannista. Periaatteessa vastaava kokeilu olisi mahdollista toteuttaa Helsingissäkin, edellyttäen että, löytyy joukko aktiivisia, yhteisasumisesta kiinnostuneita ikäihmisiä.

Yhteenveto

Ikääntyneiden väestönsosan kasvu ja asumismielityksien eriytyminen ovat paitsi tällä hetkellä, niin myös tulevaisuudessa yksi keskeisistä haasteista yhteiskunta- ja asuntopolitiikalle. Tavoitteena on tukea ikääntyneiden asumista omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään. Tässä erilaisilla uusilla asumisratkaisuilla ja yhteisöllisyydellä tulee olemaan yhä keskeisempi rooli. Asumisratkaisuja kehitettäessä on kuitenkin muistettava, etteivät ikääntyneet muodosta homogeenista, yhtenäistä väestöryhmää, vaan heillä on erilaiset arvot, asenteet sekä erilaiset sosioekonomiset taustat ja asumisen tarpeet. Kaupunki tai kolmas sektori voivat toimia erilaisen yhteisöllisen toiminnan tai asumisen mahdollistajana, mutta viime kädessä kyse on kuitenkin alueen ihmisten omasta aktiivisuudesta. Yhteisöllisyyden synnyttäminen ulkopuolelta onnistuu harvoin. Yhteisöllisen asumismuodon tarjonnan kasvu lisäisi asumisvaihtoehtoja ja parantaisi ikääntyneiden asumisen laatua toivotulla tavalla. Ikääntyneiden asuminen ja yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittäminen ovat väistämättä yksi keskeisistä asumisen painopistealueista tulevallakin valtuustokaudella.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

7.5.2018

Lisätiedot

Merja Liski, yksikön päällikkö, puhelin: 310 34184

merja.liski(a)hel.fi

Marjaana Santala, lakimies, puhelin: 310 34108

marjaana.santala(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 10.10.2017 § 261

HEL 2017-006402 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Arja Karhuvaaran ikäihmisten yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittämisen nostamista yhdeksi asumisstrategiseksi painopistealueeksi koskevaan toivomusponteen seuraavan lausunnon:

”Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman tavoitteet vuosille 2013–2017 on sisällytetty Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmaan. Ohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa kesällä 2016. Ohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain. Seurantaraaportti käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 17.5.2017.

Keskeisten toimijoiden yhteistyöverkostona toimii AM (Asumisen ja maankäytön toteutusohjelman) -sihteeristö, jonka tehtävänä on varmistaa Helsingin asunto-ohjelman tavoitteiden toteutuminen myös ikääntyneiden kohdalla. Toiminnasta vastaa kaupunginkanslia ja mukana on edustus kaupunkiympäristön toimialan eri palvelukokonaisuuksista ja Helsingin kaupungin asunnot Oy:stä (Heka). Asumisen eri vaihtoehtojen järjestäminen ei ole ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, vaikka myös asuminen huomioidaan sosiaali- ja terveystalouden ohjauksessa ja neuvonnassa.

AM-sihteeristö oli edustettuna Stadin ikäohjelman verkoston lähtökohtana asumista -ryhmässä. Ryhmän toimintaan osallistuivat sosiaali- ja terveydenhuollon, järjestöjen, palvelukeskusten asiakasneuvostojen ja vanhusneuvoston edustajat. Ryhmä edisti osaltaan asumiseen liittyvää tiedottamista ja neuvontaa, esteettömän asumisen toteuttamista ja asumisen vaihtoehtojen kehittämistä. Verkoston toiminta päättyi keväällä 2017.

Yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittäminen yhdeksi asumisen vaihtoehtoksi myös ikääntyneille on kannatettavaa. Asumiseen liittyvät asiat ovat ikääntyneiden elämässä keskeisiä, koska kodin ja sen lähiympäristön merkitys korostuvat toimintakyvyn heikentyessä. Toimialalla tuetaan ”Ageing in place” - ajattelua, jonka mukaan ihminen voi vanheta omassa kotiympäristössään. Asuinpaikan pysyvyys vahvistaa

7.5.2018

itsenäistä elämää, riippumattomuutta ja sosiaalisen tuen saamisen mahdollisuuksia silloinkin, kun oma toimintakyky heikkenee. Tärkeää on huolehtia fyysisen asuinympäristön rinnalla vanhenevan ihmisen toiminnallisesta ja psykososiaalisesta ympäristöstä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi erilaisten yhteisöllisten toimintamuotojen kehittämistä normaaliasumisen yhteyteen.

Sosiaali- ja terveystoimen yhdyskuntatyössä yhteisöllisyyttä luodaan mm. naapuruuspiiritoiminnan avulla. Setlementtiasuntojen asumismalli rakentuu yhteisökoordinaattoritoiminnan varaan. Sen on todettu pienentävän julkistalouden kustannuspaineita pienentämällä asukkaiden riskiä joutua asunnottomiksi ja syrjäytyä, sekä vähentämällä ikäihmisten palvelutarvetta. Stadin ikäohjelma -verkostossa on ehdotettu yhteisökoordinaattorimallin kehittämistä kaupungin omissa kohteissa. Sosiaali- ja terveystoimiala kannattaa mallin edelleen kehittämistä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Asumisella ja asuinympäristöllä on vaikutusta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Asumisen eri vaihtoehdot ja valinnan mahdollisuudet lisäävät ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia. Yhteisöllinen asuminen voi lisätä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä, jolloin elämänlaatu paranee yhteisöllisyyttä arvostavalla henkilöllä.”

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Pirkko Suppanen, projektisuunnittelija, puhelin: 310 43895
pirkko.suppanen(a)hel.fi
